

Гармонія колеру і святла ў паэзіі Змітрака Бядулі

Цяжка назваць такую галіну культуры, дзе колер і святло не адыгрывалі бы больш ці менш адпаведнай ролі. Гэта з'ява сапраўды мае ўсеахопнае значэнне. Колер і святло адлюстроўваюць светапогляд чалавека пэўнай эпохі або часу.

Агульнавядома, што сімволіка колеру мае гісторыю яшчэ са старажытнасці, калі людзі надавалі асаблівую ўвагу чытанню "мовы фарбаў", што знайшло сваё адлюстраванне ў міфах, легендах, паданнях, казках, рэлегійных вучэннях.

Сам па сабе феномен колеру няпросты: у ім змешчаны аб'ектыўны і суб'ектыўны пачатак. Асновы колераведзення абаліраюцца на дадзеныя мностваў навук: опцікі, матэматыкі, фізіялогіі, псіхалогіі і інш. Калі разглядаць колер як з'яву культуры і сродак выяўленчага мастацтва, то кола навук, фундаментальных у адносінах да тэорыі колеру, уключае таксама і філасофію, эстэтыку, тэорыю і гісторыю мастацтва, этнаграфію, філалогію, археалогію і гісторыю літаратуры. У сваю чаргу, навука аб колерах выкарыстоўваецца ў самых розных галінах вытворчасці, ва ўсіх жанрах мастацтва. Так, напрыклад, у астраналогіі промені Сонца, разложаныя ў спектр даюць сем колераў, якія адпавядаюць планетам: чырвоны – колер Марса; сіні – колер Венеры; жоўты – колер Мяркурыя; зялёны – колер Сатурна; пурпурны – колер Юпіцера; аранжавы – колер Сонца; фіялетава – колер Луны.

Пры гэтым фарбы сімвалізуюць не толькі планеты і іх ўплывы, але і сацыяльнае становішча людзей, іх разнастайныя псіхалагічныя складнікі, што знаходзіць адбітак у падборцы адзення пэўных колераў і адценняў, народных прымяўках і прыказках, фальклорна-песеннай культуры і г.д. З глыбокай даўчыны у розных народаў склалася свая асабістая сістэма колераў і фарбаў, якая і дайшла да нашых дзён.

Праблема колеравай гармоніі была і застаецца актуальнай для мастака-жывапісца і мастака-паэта. Яна належыць да найбольш складаных у галіне эстэтыкі, таму што адносіны чалавека да колеру заўсёды фарміруюцца пад уплывам мностваў разнастайных фактараў: псіхалагічнае і фізіялагічнае ўздзеянне, культурна-гістарычная традыцыя і г.д. Навукоўцы даўно даказалі, што колеры ўздзейнічаюць на душу чалавека, могуць выклікаць тыя ці іншыя пачуцці, эмоцыі і думкі, якія то супакойваюць, то хвалююць, засмучаюць ці застаўляюць радавацца. Творцы мастацтва выкарыстоўваюць магічную сілу колераў як саюзніка пры стварэнні чароўных і запамінальных вобразаў, у сувязі з гэтым творчасць кожнага паэта набывае асабістую ўнікальнасць, што і з'яўляецца найбольш прыцягальным як для звычайнага чытача, так і для ўдумлівага даследчыка.

Паэзія Змітрака Бядулі – свет прасторы і часу, гукаў і фарбаў, адценняў і пачуццяў. Для адных гэты свет мастака слова можа быць незразумелым, для іншых – напоўнены таямніцамі, сімваламі, вобразамі, якія пашыраюць межы рэальнага, дазваляюць судакрануцца да прыгажосці ўсяго сіяючага і светланосага.

Пачатак ХХ стагоддзя – час напружаных духоўных пошукаў, звязаных з нацыянальным адраджэннем на Беларусі. Лірыка Зм. Бядулі, якая належыць да гэтага перыяду, выяўляе сімвалістычныя пошукі красы і гармоніі ў паэзіі, якіх так не хапала ў рэальным жыцці, поўным бурных пераўтварэнняў.

У гэты перыяд у рускай літаратуры ўжо дасягнулі свайго найбольшага развіцця сімвалізм, імпрэсіянізм, імажэнізм і іншыя дэкадэнцкія плыні. У беларускай літаратуры яны так і не набылі шырокага развіцця. Аднак, найбольш яркімі прадстаўнікамі гэтых накірункаў з'яўляліся Максім Багдановіч і Змітрок Бядуля, якія стварылі ў сваёй паэзіі свет сімвалізму – свет пачуццёвы, свет непадуладны логіцы мыслення, адлюстраваны ў мастацкім слове духоўнае бачанне індывідуальнага светапогляду. Абодва клапаціліся пра гукавое і музычнае багацце верша, прысутнасць у ім разнастайнай гамы фарбаў і іх адценняў, стваралі тым самым адпаведны настрой і незабыўнае ўражанне ў душы чытача.

Святло і колер у нашым жыцці займаюць вялікае месца, адыгрываюць першаснае сімвалічнае значэнне. Яны перадаюць ўсе адчуванні жыцця, імгненні Вечнасці.

Праз колерную насычанасць з'яў бачнай рэальнасці Зм.Бядуля адкрывае сваё непаўторнае паэтычнае ўяўленне свету духоўнага, эмацыянальнага і пачуццёвага: Над сажалкай *сіняй* зара начавала, // Было там і зорак нямала. // У сажалку зоркі праменні кідалі, // Свяціліся блізкі і далі. // Іграла зара сваім крыллем *агнёвым*, // *Адсвеццем* на лісцях дубовых. [1, с. 18]

Каларыстыка з'яўляецца асноўным сродкам выражэння сімвалістычнага сэнса ў большасці яго паэтычных твораў. Колер выкарыстоўваецца не толькі ў выглядзе зрэкавых азначэнняў: сіні, чырвоны, белы, ружовы, зялёны і г.д., але і ў межах метафізічных вобразаў: ... грала зара сваім крыллем *агнёвым*... [1, с. 18]; ...У *полюмя-пажар* разгневаецца песня [1, с. 11]; Месяц яркі, як *пажар* [1, с. 30]; Вунь бачыш, ад злосці *бляднее жар-месяц*... // ...*Пажарыць* над гаем сястрыца-зара [1, с. 64].

Мастак слова праз насычанасць з'яў рэальнага жацця перадае непаўторнае красаванне свету адухоўленага, інтымнага, прыгожага і пяшчотнага. Так, у вышэй прыведзеных радках у выглядзе светлавай характарыстыкі: зара, месяц промень, кветкі, песня - тое, што мае значэнні і адценні чырвонага. Святло – ісціна, розум, чысціня, дабро, радасць, свабода, мудрасць жыцця, водблеск нябачнага свету, які можа быць даступны толькі душы прасветленай, здольнай гаварыць з Богам. Святло заўсёды суадносіцца з пэўным колерам. У дадзеным выпадку з чырвоным, які сімвалізуе *полюмя*, *вогнішча*, *цяпло* і з'яўляецца актывіруючым, энергічным і пабуджальным.

У многіх лірычных радках Зм. Бядуля не дае яўнай колернай характарыстыкі, але ў чалавечай свядомасці прадметы і рэчы суадносяцца з

паўнай здольнасцю выпраменьваць святло. Мастацкае палатно яго паэзіі падобна да жывапісу – светлацені і фарбы маюць карціны зрокавых уяўленняў і фарміруюць настрой і эмоцыі чытача, якія ўзаемадзейнічаюць паміж сабой і ствараюць адпаведную сімволіку ўспрыняцця верша: ...З неба віно палілося - // *З яркачырвонай* ракі. // Выплыла *сонейка* . // Нізка над вёскай // Млелі дымкі. // Пушча *сівая* дзівілася. // Сон без страхоцця, без хмар. // Шыр *залацілася*... // *Светлы* абшар... // *Свежая*, новая раніца... // Вострыя стрэлы-праменні... // *Шэры* над вёскаю дым... // Эх, (ці так станецца?), // Знішчаны ўсе *цены*, // Дзень малады! // Далі, бы вокны *празрыстыя*... // ...Дахі *іскрыстыя*... [1, с. 24]

Зімовая раніца ў паэтычным успрыняцці аўтара – яркачырвоная, напоўнена светлавай яскравасцю, залатым ззяннем і граннем, свежым азарэннем. Аднак, дзе-нідзе ў дзівосны настрой і прастор урываюцца адценні шэрага, сівога, туманнага, якія асацыіруюцца з адсутнасцю святла, але не поўным, а толькі ў нейкай ступені. Вобраз сумраку ў творчасці Зм.Бядулі часцей за ўсё падаецца праз вобраз зімы, ночы, багота, лушчы : Прытульна, бы ў хаце, было пад *туманам*. // *Дымілі* азімы ля гаю [1, с. 16]; З-пад *шызадымнай* хмары месяц глянуў... [1, с. 33]; На *нізках туман*, бы кудзельнае мора... [1, с. 32]; Ноч у кажуху *туманам* [1, с. 35]; *Туман* нада мною ваяўнячай кудзедзяй [1, с. 40]; Ноч насунула на лес *чорную* папаху [1, с. 40].

Мяжа паміж святлом і сумракам малюецца паэтам у вобразе тумана, які паступова набывае абрысы колеру шэрага, сівога і ў сваёй аснове з'яўляецца носьбітам невядомасці, няпэўнасці таго, што чакае чалавека ў далейшым. Антытэза свет – сумрак ў лірыцы беларускага мастака слова ўзаемадзейная, якая падпарадкоўваючыся колерацэненавай шматстайнасці, насычае твор дадатковым сэнсам праз сімволіку і псіхаэмацыянальнае ўздзеянне. У лірыцы Зм.Бядулі сумрак, туман, цёмнасць існуюць у прасторы, але святло і колер, не маючы межаў, могуць валодаць яшчэ большай усепаганікаючай сілай. Узаемасувязь іх сцвярджае пазітыўны пачатак Сусвету, гармоніі і прыгажосці жыцця, які можна спасцігнуць праз эстэтычнае і духоўнае пазнанне. У С'язшчэнным пісанні святло і колер апяваюцца як вянец усялякай прыгажосці. Усё светлае, сіяючае, бліскучае цудоўна. Колер - матэрыяльнае ўвасабленне святла, знак усяго боскага. У сваім сімвалічным значэнні колер можа замяшчаць слова, таму ён і з'яўляецца асновай красы.

Колеравая напоўненасць лірыкі Зм.Бядулі своеасаблівая. Кожнай фарбе ў паэзіі мастака слова належыць свая палітра светаценяў і адценняў. Асноўныя колеры прадстаўлены наступнымі каларыстычнымі паняццямі : белы – сіва-белы, белы-белы, яркі белы, светлы белы; чорны – антрацыт; шэры - шызы, шыза-дымны; чырвоны – рубінавы, пурпурны, ружовы, агнявы, вогненны; жоўты – пажаўцелы, медны; срэбны – срэбра; залаты – залацісты; сіні – цёмна-сіні, пасінелы, сіняваты, смугла-сіні, блакітны, біруза; зялёны – бледна-зялёны, аксамітна-зялёны (г.зн. насычаны). Рэнастайнасць палітры фарбаў і светаценяў ўзмацняе сэнсавую, эмацыянальную і пачуццёвую насычанасць паэзіі беларускага творцы. Кожны з колераў

вызначае нейкую сукупнасць значэнняў, сімвалаў, паняццяў, складнікаў Сусвету.

Так, белыя фарбы, якія часцей за іншыя з'яўляюцца ў вершах паэта, маюць сімваліку жыцця зямнога і рэальнага. Белы асобны колер. Ён разам з чырвоным і чорным уваходзіць у трыяду асноўных. І гэта значэнне белы захоўвае з глыбокай старажытнасці да нашых дзён. Сімваліка колеру пазітыўная: белы азначае чысціню, здароўе, радасць, духоўную свабоду. Белы часцей за ўсё суадносіцца са снегам, кветкамі, прыродай, тканінай адзення: *Белым пер'ем снягі; // белым сырам снягі* [1, с. 21]; *Загалосіць зіма белавокая* [1, с. 21]; *...Сіва-белым агнём* [1, с. 21]; *...бялелі касагоры* [1, с. 29]; *Бярозавы снег* [1, с. 39]; *Я гляджу на белы свет. // А мяцеліца ад злосці // Белай грываю трасе.* [1, с. 26]; *Усміхнецца на хвілю краіна // Ё белым вэлюме родных снягоў.* [1, с. 215]. Белы як увасабленне святла і блага ў хрысціянстве, поўны адкрытасці і гатоўнасці ўспрымаць Свет ва ўсёй яго шматвобразнасці. У Зм.Бядулі белы колер – сімвал ачышчэння і дабра ў працівавес чорнаму. Цікава, што чорны даволі рэдка сустракаецца ў паэзіі нашага мастака. Акрамя свайго прамога значэння акрэсліць стан цемры, безнадзейнасці, маральнай няшчырасці, чорны сімвалізуе стар зямнога жыцця, зменлівасць у прыродзе, запаволенасць імгнення: *І зелянелі вербалозы, // І за гарой папар чарнеў* [1, с. 29]; *І ноч блішчыць, // Як ачмацят бліскучы* [1, с. 183]; *І цень навісне як пытанне, // Займжыць чарчэньём серабром* [1, с. 178], *...Цвіцеш, расцеш//Красуняй чорнабровай* [1, с.181]; *Зайграюць зоркі залатым аўсом, // Спадуць на чорны сполых валасоў* [1, с. 210]; *На чорны шрам зямлі паложыць снежны бінт* [1, с.154]. У залежнасці ад сітуацыі чорны колер можа быць негатыўным або вясёлым, жыццясцвярджаючым, здольным прыдаць бляск і пэўную шыкоўнасць, як у лірацы Зм.Бядулі.

Чырвоны – самы ўжывальны ў паэтычнай творчасці нашага мастака слова. Гэты колер мае мноства адценняў і звязаны з такімі вобразамі і з'явамі, якія ўтрымліваюць у сабе святло : полымя, вогнішча, гарэнне. Ён з'яўляецца ўніверсальным сімвалам жыцця і раслінага свету, найвышэйшай энергіі: *З яркачырвонай ракі* [1, с. 24]; *Згубіла зарніца чырвоную хустку // На ночным вясёлым гулянні* [1, с. 16]; *На рэчку дзівіўся жа-месяц чырвоны...* [1, с.63]; *Ад крыві чырвонай фарбаваўся Нёман...* [1, с. 72]; *Агнёвыя вихоры вам песні гучна пелі...* [1, с. 160]; *Жар-сонца ў вышыні стаяла калясом, // Мігцела на вадзе чырвонаю тканінай...* [1, с. 200].

У мастацтве жывапісу і паэзіі чырвоны – метафара прыгажосці. У фальклорнай народнай культуры чырвоны з'яўляецца сінонімам усяго самага лепшага , прыемнага для зроку. Асабліва любімы гэты колер у паэзіі рускіх сімвалістаў А. Блока, С. Ясеніна, А. Белага, з творчасцю якіх быў добра знаёмы Зм. Бядуля.

Так, у А. Блока чытаем: *Я шел к блаженству. Путь блестел // Росы вечерней красным светом, // А в сердце, замерая, пел // Далекий голос песнь рассвета. // Рассвета песнь, когда заря // Стремилась гаснуть, звезды рдели, // И неба вышние моря // Вечерним пурпуром горели!...* [2, с. 25] У невялікім вершы паэт ужывае мноства адценняў чырвонага, малюючы эмацыянальную

карціну прыроды, якая заварожвае і зачароўвае, надоўга пакідае ў душы пачуццё нейкага цуду.

Пачыная са старажытнасці і да эпохі Адраджэння чырвонаму колеру надаваліся пазітыўныя сэнсы. Можна ўспомніць такія ключавыя моманты: язычаскі чырвоны лотас, кітайскія палацы, антычныя царскія адзенні, баграніца Хрыста, адзенні архангелаў і святых, чырвоная сукенка каханай Дантэ – Беатрычэ, ружовае свячэнне ў Дантаўскім раю і г.д. Калі звернемся да паэзіі Зм. Бядулі, то можна заўважыць, што тут сімволіка чырвоных фарбаў таксама не мае нейкіх трывожных, грозных адценняў, яны падаюцца ў чыста народным духу, як цалкам пазітыўныя, святочныя, данамічныя, актыўныя колеры і адценні.

Нельга абыйсці і ружовы, які з'яўляецца менш насычаным ў параўнанні з чырвоным, але мае тыя ж асаблівасці, што і асноўны – імкненне да мажорнасці, трыумфу, мройнасці. Ружовы колер звязаны з абуджэннем жыцця да новага: Ад заранкі *ружавеюць* вокны [1, с. 19]; ...Чуем сонца на сасонцы... // У казанні хвойкі мшалай, // У *ружовасці* далін [1, с. 143]; *Ружовы* снег загартаваў загоны... [1, с. 180]; І дзетак маленькіх – *ружовенькіх* зорак... [1, с. 63]; Раніца кінула казку ў дно мора – // Паданне *ружовых* бязбрэжжаў [1, с.193].

Ружовыя фарбы надаюць гучанню паэтычнага радка пэўную рамантычнасць, пяшчотнасць, напэўняюць яго нейкай загадкаваасцю, лёгкасцю для ўспрымання намаляваных вобразаў. У той жа час гэты колер валодае пэўным рухомым аб'ёмам, які ахоплівае чытача пачуццём бесклапотнасці і бестурботнасці, ранішняй свежасці і радасці маладосці.

Рубінавы мае больш намаляваныя адценні ў параўнанні з чырвоным: І зор *рубінавая* сетка [1, с. 205]; Віма з *вішнёвым* цветам [1, с. 180]; І на пажар *рубінавага* ўсходу [1, с. 49]. Актыўны бок гэтай фарбы дасягае навышэйшай энергіі. Чытач уражаны яе вытанчанасцю і прэтэнцыёзнасцю. Менавіта чырвоны ў лірыцы Зм.Бядулі мае мноства адценняў насычанасці: ружовы, багровы, рубінавы, чырванаваты, вогненны.

Колеры золата і жоўтага (як блізкага да золата) выкарыстаны ў творчасці мастака слова для азначэння фарбаў прыродных аб'ектаў, якія выконваюць маляўніча-вобразную функцыю : Бы корч *пажаўцелы*... [1, с. 16]; *А жаўцеюць* лісты – проста восень... [1, с. 31]; Вісіць серп *залаты* над спаллоханым борам... [1, с. 32]; Як *залатую* птушку, што жыве на волі... [1, с. 34]; Дзівіўся чарот *залаты*... [1, с. 56]; Палумесяц арэ *залатыя* барозны... [1, с. 58]; *А золата-шаўкі* іржавіць-пляміць кроў... // *З сонечнай* зямлі спіхнуўшы ў забыццё [1, с. 83]; *З-пад залатой* лускі, *з-пад бурбалкаў* бліскучых...[1, с. 141]. У жоўты афарбаваны сонечны свет, які застыў. Жоўтым бывае і полымя, і зямля. Гэта колер восені, саспелых каласоў і згасаючай ліствы. Зразумела, што і каштоўнае для людзей рэчава, золата , таксама мае ў большасці сваёй адценні жоўтага. Адсюль і ўся пазітыўная сімволіка колеру. Асаблівая якасць жоўтага – светланаснасць – вынік невялікага зацьмення святла. У спектры белай фарбы жоўты – самы яркі, ён з'яўляецца сімвалам сонечнага святла, адзнакай боскасці.

Золата – колер радасці, сімвал духоўнага свету. Гэта фарба бязмежнасці, адкрытасці, якая семантычна звязана з разуменнем бясконцасці зямнога жыцця. Святло з'яўляецца яе галоўным зместам. У лірыцы Зм.Бядулі ўсе адценні залатога нясуць на сабе сэнсавую нагрузку, звязаную з ідэяй таінства Касмічнага сатварэння Сусвету.

Зялёны – загадкавы колер. У свеце ён з'яўляецца нерэальным, містычным, застыўшым: То плача ад жалю, ад гора-бяды // *Зялёны дубок малады...* [1, с. 64]; ...*На зялёнай палянцы // След расісты нейчых ног...* [1, с. 143]; ...*Хай новы кліча шлях ў адноўленай прыродзе, // Бы ў яркі сакавік зялёны кліч азім* [1, с. 155].

Шмат зялёнага ў прыродзе: дрэвы і травы, прахалода і цень. Галоўны тон лета – зялёны. Адзін з першых хрысціянскіх храмаў – храм Св. Сафіі ў Канстанцінопале – пабудаваны на сталбах з зялёнага мрамара. З гэтым колерам асацыіруюцца ўсе зямныя благадаці і надзеі на несмяротнасць душы.

У творчасці беларускага паэта зялёны суправаджае стан пераходу пазнання ад рэальнага свету бачнага да свету чужадомага духоўнага міраздання. Зм. Бядуля чуйны да жыцця прыроды, яго пейзажы вабяць дакладнасцю дэталей і эстэтычнай арыентацыяй на багаты ўнутраны свет лірычнага героя.

Сіні – застылы, мала празрысты зоркава аддалены, які з'яўляецца ў пэўных рэальных паняццях, такіх як вочы хаханай, неба, хвалі, мора, дождж, касмічны прастор, цёмны лес на гарызонце, чорныя вершаліны дрэў і г.д.

У сярэднія вякі на бліжнім Усходзе і ў Сярэдняй Азіі захаваліся традыцыі багатага ўвядзення сіняга і блакітнага ў архітэктурную поліхрамію. Акрамя прычын містычнага парадку тут адыгрывала роля чыста фізічных фактараў: ва ўмовах гарачага клімата сінія і блакітныя фарбы даюць жаданую прахалоду вачам, ураўнаважваюць жоўты колер пяска, камянёў, сонечнага святла. Сіні і блакітны – колеры, якія упрыгожваюць каліграфію арабскіх кніг. Асаблівую каштоўнасць гэтыя фарбы мелі і ў Еўропе. У ранніх помніках візантыйскай архітэктуры неба на купалах рэлігійных храмаў малявалася не золатам, а сінню. Цудоўны ўльтрамарын і бялінская лазур упрыгожваюць старонкі сярэднявечных хрысціянскіх кніг. Ультрамарын (сіні ўльтрамарын, часам называюць і лазур'ю) – фарба высакародная, цудоўная і дасканалая. Цёмна-сіні колер сімвалізуе таямніцы, якія нельга спасцігнуць, асацыіруюцца з моцным духоўным пачаткам. У хрысціянскай культуры ён успрымаецца як сімвал вечнай боскай ісціны.

У сярэднявечнай Еўропе асабліва каштоўнымі былі камяні сіняга і блакітнага колеру (сапфір і біруза). Лічылася, што сапфір дае сілу стомленаму целу, здымае з чалавека зайздасць і вераломства, той, хто іх носіць ніколі не будзе нічога баяцца. Сапфір – камень неба, які застаўляе думаць аб вечным жыцці, аб хрысціянскай веры. Блакіны камень біруза таксама валодае чудадзейнымі ўласцівасцямі: ахоўвае свайго гаспадара ад усялякіх няшчасцяў.

У музычным мастацтве светла-сіні падобны да гуку флейты, цёмна-сіні – віяланчэлі. Усё больш углубляючыся, ён пераходзіць у тон кантрабаса.

У сваёй ўрачыстасці гэтыя колеры роўняцца гучанню аргана. Сярод паэтаў таксама шмат прыхільнікаў сініх фарбаў. Сіні і блакітны – самыя лірычныя колеры. У сінім паэт знаходзіць прастор і глыбіню, таямнічасць і супакой, вызваленасць ад зямнога і сеутнага. Так, у пейзажах Сяргея Ясеніна шмат сіняга і блакітнага : *Васількамі* сердце светится, горит в нем *бирюза*. // Я играю на тальяночке про *синие* глаза. [3, с. 26]; *На лазоревые* ткани // Пролил пальцы багрянец. [3, с. 93]; Пусть порой мне шечет *синий* вечер, // Что была ты песня и мечта... [3, с. 105]; Опять передо мною *голубое* поле, // Качают лужи солнца рдяный лик. [3, с. 110]; В прозрачном холоде *заголубели* доли... [3, с. 108]; Там *синь* и полымя воздушней // И легкодымней пелена. [2, с. 102]; Заметался пожар *голубой*.. [3, с. 252]; Там с утра над церковными главами // *Голубеет* небесный песок... [3, с. 101]; Вечером *синим*, вечером лунным // Был я когда-то красивым и юным. [3, с. 333].

Для паэта, які востра адчувае музычнасць мовы, само слова "сіні" або "блакітны" гучыць чарадзейна.

Шмат сінага ў паэзіі Івана Буніна. Ён любіў гэтую фарбу за стрыманасць, строгасць – рысы, характэрныя яго творчасці.

Сіні і блакітны ў Аляксандра Блока яркі і бяздонны, звязаны з марамі, якія не маюць месца ў будычым жыцці . В этой *бездонной лазури*, // В сумерках близкой весны... [3, с. 32]; С *голубым* прощальным морем // Разлучиться было жаль... [3, с. 71]; Стало тихо в дальней спальне – // *Синий* сумрак и покой... [3, с. 80]; Пусть над новой избой // Будет свод *голубой* – // Полно соснам скрывать *синеву*! [3, с. 83]; ...Гуляет ветер *голубой*. [3, с.113]

У Змітрака Бядулі сіні мае амаль усе адценні – ад густа сіняга, бірузовага да нябесна-блакітнага (самага светлага): Над сажалкай *сіняй* зара начавала [1, с. 18]; Затросет бор, ад сонца абамлелы, // *І пасінеў* увесь абшар, // Балота *пасінела*... [1, с. 37]; Імчуся ўдаль – // *І сінь* западаніла... [1, с. 181]; ...У мора ўдаў *сінявата-шызы* цень... [1, с. 204]; Мора *сініца* сінім алоўкам... [1, с. 206]; Задавіць поўнач мясячным спакоем, // Заслепіць цені *смугла-сінім* строем [1, с. 210]; З-за горных *сіняватых* абрысаў... [1, с. 214]; Мора *блакітнасць* абвіта паўночнай жалобай... [1, с. 195]; ...Іх сакавік паіў пітвом *блакітным*... // ...А мора млела *бірузовай* казкай [1, с. 208]; Кінь прасторы *бірузовага* святання // *Ў* вочы мне! [1, с. 211]; У рэчку кінуў-сыпнуў *бірузовы* мак... [1, с. 33].

У беларускага паэта сіні колер насычаны і бяздонны, ён суіснуе са светам чалавечага жыцця. Сіні ў Зм.Бядулі звязаны часцей за ўсё з морам, блакітны з разуменнем няпэўнасці чаго-небудзь, нейкай аддаленасці, але рэальнасці існавання. Бірузовы ў каларыстычным значэнні набліжаны да святла, нясе ў сабе чысціню і пяшчоту. У творчасці нашага мастака слова градацыя сіняга як асноўнага колеру адбываецца праз блакітны да бірузовага, ад мінулага святла праз паўпразрыстасць да абсалютнай светлаты.

Шэры колер – фарба самоты, туману, неўладкаванасці. У паэзіі Зм.Бядулі можна ўбачаць усе адценні шэрага , што таксама яшчэ з'яўляецца і данінай плыні сівалізму: Пушча *сівая* дзівілася... // ...*Шызы* над вёскаю дым... [1, с. 24]; вербы фарбуе *сівізнай*... [1, с. 66]; А паводка... // Ззяе-грае

сіва-сіня... [1, с. 158]; *У мора ўпаў сінявата-шызы цень...* [1, с. 204]; *Ў шэры курадым...* [1, с. 212]; *У сівым шаломе хмар...* [1, с. 213]; *...Сівым воблакам лёгкі дыюк* [1, с. 215]; *Сівеюць усюды // Карчы і сукі* [1, с. 150]; *Эльбрус сівізнай замільгае...* [1, с. 178]; *...Зажурчу рэчкай шэрай і мутнай...* [1, с. 103]; *І хаты, і гумны ў тумане паплылі...* [1, с. 16];

Цікава, што аўтар ўжывае для абазначэння шэрага колеру слова "сівы", які як бы рассоўвае межы зрокавага ўспрыняцця той ці іншай карціны навакольнага пейзажу, ураўнаважвае туманнае адчуванне прасторы і часу, тым самым надае філасофскае гучанне паэтычнаму радку.

Асабліваю каштоўнасць шэры набывае ў XVI ст.: фларэнційскія вяльможы апранаюцца ў шэры бархат, парчу і атлас, на палотнах жывапісу ў Эль Грэка можна знайсці ўсе адценні шэрага. Леанарда да Вінчы занатоўвае на сваіх карцінах шэры туман, а Мікельанджала дадае шэрае ва ўсе фарбы, тым самым збліжае і змякчае іх.

У XVII ст. пазіцыі шэрага ў выяўленскай мастацтва яшчэ больш узмацняюцца, а ў XVIII ст. ён становіцца самым элегантным колерам. Такім чынам, фарба была прынята як вельмі спакойная, як адзнака высокага густу.

І сапраўды, у паэзіі Зм. Бядулі шэры заварожвае сваёй бязгучнай нерухомасцю і статычнасцю. У яго лірыцы шэры – асноўная фарба Зямлі (пеплу і дыму).

Усе колеры ў творчасці Змітрага Бядулі ў сваёй каларыстычнай характарыстыцы маюць светлаву аснову, праз якую і рэалізуюцца сімвалічныя значэнні фарбаў ў каваемых ім. Рады адкрытых колераў, як правіла, дапаўняюцца афарбаванымі метафарычнымі вобразамі, якія складаюцца з некалькіх састаўляючых, дзе вызначаючым становіцца святло. Жывапіс колеру і светапення ў суадносіцца часцей за ўсё са з'явамі прыроды, якія ў лірыцы беларускага аўтара адлюстроўваюць стан знешняга міраздання і эмацыянальна-духоўнага адчування самаго мастака слова. Багацце экспрэсіі, сімвалічная насычанасць, псіхалагічная абгрунтаванасць колеравай гамы твораў Зм. Бядулі, іх унутраная глыбокая адпаведнасць ідэйнаму зместу і характару рамантычнага ці рэалістычнага светабачання робяць лірыку нашага волата літаратуры высокапаэтычнымі мастацкімі шэдэўрамі, якія не толькі развіваюць і ўзвышаюць беларускую паэзію, але і годна ўпісваюцца ў сусветную культуру.

Літаратура

1. Бядуля, Зм. Збор твораў у 4-х т.: Т.2. Вершы і паэмы / Зм. Бядуля. – Мінск: Дзярж. выд. БССР, 1952. – 444 с.
2. Блок, А. Стихотворения. Поэмы / А. Блок. – СПб.: "Респекс", 1996. – 366 с.
3. Есенин, С. Избранное / С. Есенин. – СПб.: ТОО "Диамант", 1997. – 448 с.
4. Миронова, Л. Цвет в изобразительном искусстве / Л. Миронова. -- Минск: Беларусь, 2005. -- 152с.